

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 17/2011 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 29 päivänä marraskuuta 2011 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (HE 131/2011 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Kirsi Päivänsalo, sosiaali- ja terveysministeriö

- lakimies Mari Kögäs, Kansaneläkelaitos
- toimitusjohtaja Heikki Pohja, Työttömyysvakuutusrahasto
- toiminnanjohtaja Niina Jussila, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry
- asiantuntija Johan Åström, Elinkeinoelämän keskusliitto
- ekonomisti Joonas Rahkola, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lakimies Heli Puura, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry.

Lisäksi Suomen Yrittäjät on toimittanut kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia ja väliaikaisesti työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia.

Työttömyysturvalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työntekijälle, jonka viikoittaista työaikaa on lyhennetty lomautuksen johdosta yhdellä tai useammalla päivällä viikossa, maksettaisiin täyttä työttömyysetuutta lomautuspäiviltä. Tältä osin tarkoituksena on vakinaistaa määräaikaisesti voimassa oleva sääntely. Lisäksi soviteltua työttömyysetuutta koskevaa työaikaarajaa esitetään nostettavaksi nykyisestä. Esityksessä ehdotetaan myös tehtäviksi täsmentä-

viä muutoksia sovittelujaksoa, estäviä sosiaali-etuuksia ja työttömyysetuuden määrää koskeviin säännöksiin.

Työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtio osallistuisi määräaikaisesti lomautusajalta maksettavien ansiopäivärahojen rahoitukseen. Työttömyyskassalle maksettaisiin valtionosuutena kustakin ansiopäivärahasta peruspäivärahaa vastaava määrä. Nykyisin valtio ei osallistu lomautusajalta maksettujen ansiopäivärahojen rahoitukseen, vaan peruspäivärahan osuuden rahoittaa työttömyysvakuutusrahasto. Lakia sovellet-

taisiin vuosina 2012 ja 2013 maksettaviin ansio-päivärahoihin.

Esityksen tavoitteena on hallituksen antaman sitoumuksen mukaisesti tukea työmarkkinakeskusjärjestöjen raamisopimusta.

Esitys liittyy vuoden 2012 talousarvioesitystä täydentävään esitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2012.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Vuoden 2010 alusta on työntekijälle, jonka viikoittaista työaika on lyhennetty lomautuksen johdosta, voitu maksaa täyttä työttömyyspäivärahaa lomautuspäiviltä sovitellun päivärahan sijasta. Menettely on perustunut määräaikaiseen lakiin, joka on ollut ensin voimassa vuoden 2010 loppuun ja jonka voimassaoloa on myöhemmin jatkettu vuoden 2011 loppuun. Poikkeussäänöksellä on pyritty helpottamaan yritysten toiminnan sopeuttamista talouden taantumassa sekä parantamaan sopeuttamistoimenpiteiden kohteina olevien työntekijöiden asemaa. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta on pitänyt väliaikaista lainsäädäntöä tarpeellisenä, mutta samalla kiinnittänyt huomiota vaikutuksiin, joita sillä on matlapalkka-aloilla työskentelevien asemaan.

Ehdotuksessa esitetään vakinaistettavaksi aiemmin määräaikaisena voimassa ollut menettely, jossa lyhennetyt työviikot eivät ole sovitellun piirissä. Valiokunta pitää ehdotusta perustelluna, koska poikkeuslainsäädännöstä saadut kokemukset ovat olleet myönteisiä. Täysien lomautuspäivien korvaaminen lyhennetyiltä työviikoilta parantaa yrityksen mahdollisuuksia sopeutua vähentyneeseen työvoimatarpeeseen, koska se lisää käytettävissä olevia vaihtoehtoja ja tekee niiden käytön joustavammaksi. Tällä voidaan edistää sitä, että yritykset käyttävät sopeuttamistoimenpiteenä ensisijaisesti lomautuksia irtisanomisten sijasta. Työntekijän kannalta järjestelmä on selkeä ja ennustettava. Työntekijän asemaa parantaa myös se, että ehdotus yksinkertaistaa työttömyyspäiväraha-hakemusten käsittelyä. Tämä vähentää työttömyyskassoissa hakemusten käsittelyyn liittyvää työtä ja nopeuttaa päivärahojen maksamista.

Valiokunta pitää myös hyvänä, että esityksessä on huomioitu osa-aikatyöntekijöiden asema. Sovitellun työttömyyspäivärahan maksamisen ehtona on, että työntekijän työaika on enintään 75 prosenttia kokoaikatyöntekijän työajasta. Esityksessä ehdotetaan työaikaarajaa korotettavaksi 75 prosentista 80 prosenttiin. Muutos yksinkertaistaa lainsäädäntöä ja saattaa kaikki vajaata työaika tekevät tältä osin yhdenvertaiseen asemaan.

Vakinaistettavaksi ehdotettu, lyhennettyjä työviikkoja koskeva sääntely on parantanut lyhennetyille työviikolle lomautettujen asemaa, koska yksikin lomautuspäivä viikon aikana on oikeuttanut päivärahaan. Työaikaaraja on siten ollut 80 prosenttia. Sovitellun päivärahan saajilla työaikaaraja on ollut vastaavasti 75 prosenttia. Osa-aikatyötä tehdään pääasiallisesti naisvaltaisilla aloilla. Kun valtaosa lomautuksista on toteutettu miesvaltaisilla aloilla, on se johtanut siihen, että miehiin on käytännössä sovellettu lievempiä sääntöjä kuin naisiin. Valiokunta katsoo, että ehdotus on tältä osin erityisen kannatettava, koska se lisää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja eri työntekijäryhmien yhdenvertaista kohtelua.

Vuonna 2010 tehtiin yhteensä lähes 60 000 kielteistä työttömyyspäätöstä sillä perusteella, että työntekijän työaika ylitti 75 prosenttia kokoaikatyöntekijän työajasta. Kun sovitellun työttömyyspäätöksen maksamisen edellytykset lievenevät, on todennäköistä, että osalla kielteisten päätösten saaneista on uusien sääntöjen perusteella oikeus sovitelluun päivärahaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että muutoksista tiedotetaan niin tehokkaasti, ettei työntekijöille aiheudu tietämättömyydestä johtuvia etuuden menetyksiä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina.

Helsingissä 1 päivänä joulukuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Lasse Männistö /kok
vpj.	Anneli Kiljunen /sd	Annika Saarikko /kesk (osittain)
jäs.	Sanni Grahn-Laasonen /kok	Lenita Toivakka /kok
	Arja Juvonen /ps	Ulla-Maj Wideroos /r
	Laila Koskela /ps	Erkki Virtanen /vas
	Merja Kuusisto /sd	vjäs. Kristiina Salonen /sd.
	Sanna Lauslahti /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Esko Salo.